

Morfologie van het partijbureau bij de CVP en de BSP in de jaren vijftig

door Peter BIONDI

Assistent aan de Afdeling Politieke Sociologie van de Katholieke Universiteit Leuven

I. Inleiding

België wordt sinds jaren verweten een participatie te zijn. Dit is een politiek stelsel waarin de politieke partij(en) een overwegende impact hebben op de politieke besluitvorming.¹ Een onderzoek uit 1980 heeft dit overduidelijk aangetoond: België was toen de participatie bij uitstek in West-Europa, op de voet gevolgd door Italië.² In die politieke partijen staat, naast het partijvoorzitterschap, het partijbureau gereputeerd als het werkelijke machtscentrum.³

Politiek wordt aangenomen dat de participatie zich definitief heeft doorgezet en ontwikkeld na de Tweede Wereldoorlog. Vooral de ontwikkeling van het partijbureau in de BSP in de jaren vijftig heeft deze ontwikkeling een belangrijke impuls gegeven en later hebben de anderen politieke partijen dit patroon overgenomen. Frank Swaelen formuleert het als volgt: *"De macht van het partijbureau bij de socialisten is een gegeven waarop de andere partijen zich voetstoots hebben moeten aligneren uit de noodzaak van de dagelijkse politiek. Dat is overigens een van de bronnen van misverstand in ons leven: de socialisten verwachten van de bureau's van de andere partijen dat die met dezelfde zwaarwichtigheid en met hetzelfde definitieve karakter zouden kunnen praten."*⁴ Sterke figuren als partijvoorzitter hebben hier natuurlijk een belangrijke rol in gespeeld. Frans Grootjans: *"Later is, inderdaad ook in de fracties, daarin een wijziging gekomen en zijn de politieke partijen machtiger geworden. Dat heeft ook iets te maken met de personaliteit van de partijvoorzitter. Max Buset was een politieke reus.. Dan komt op een bepaald ogenblik Theo Lefèvre als partijvoorzitter in de CVP. Wel, hij was van hetzelfde formaat en wat hij te betekenen had aan macht en personaliteit, daar kon niets tegen gesteld worden aan de kant van de parlementaire fracties."*⁵

Om het wezen van de Belgische participatie volledig te kunnen doorgronden is het dus aangewezen om te starten in de jaren vijftig. Dit vormt het onderwerp van dit artikel. Twee partijen zullen geobserveerd worden: de BSP en de CVP (in de jaren vijftig waren de socialisten en de christen-democraten nog steeds een Belgische, unitaire partij: met CVP wordt dus CVP-PSC bedoeld, met BSP de BSP-PSB). Voor de CVP wordt het partijbureau onder Theo Lefèvre in 1959-1960 be-

1 DEWACHTER W., De partijenstaat in de Westeuropese polyarchie: een proeve tot meting. *Res Publica*, 1981, nr. 1, p. 102.

2 *Ibid.*, p. 122.

3 Zie o.a. DE RIDDER H., Oppermachtige partijbureaus. Artikelenreeks in *De Standaard* (mei-juni 1981).

4 Evaluatie van de participatie. Een panelgesprek tussen Belgische politici (o.l.v. CEULEERS J.). *Res Publica*, 1981, nr. 1, p. 160.

5 *Ibid.* p. 161.

studeerd en voor de BSP het partijbureau onder leiding van Max Buset in de periode 1956-1957.

Op basis van de notulen van de bureauvergaderingen (het partijbureau in de CVP heet op dat moment Nationaal Comité. Voortaan zal dit afkort worden door NC) zal gepoogd worden een zicht te krijgen op de aanwezigheden en tussenkomsten in het partijbureau. Zodoende kan een eerste idee gevormd worden van de werkelijke besluitvormers binnen de politieke partij. Een tweede aandachtspunt gaat uit naar de verhouding partij-regering zoals deze tot uiting komt in het partijbureau.

II. Twee gelijkaardige partijbureaus

Zowel de BSP als de CVP bevinden zich in de onderzochte jaren in gelijkaardige situaties. Beide partijen zijn nieuw opgericht in 1945-1946.

Beide partijen bevinden ze zich in een coalitieregering met de liberalen waarbij deze laatsten in beide gevallen de kleinste partij zijn. In de regering-Van Acker IV (22 april 1954-2 juni 1958) beschikken de socialistische in de Kamer van Volksvertegenwoordigers over 86 zetels, de liberalen over 25. Een gelijkaardige situatie doet zich voor in de regering-Eyskens III (6 november 1958-27 maart 1961): de CVP beschikt over 104 zetels, de liberalen over 21.⁶

Een verdere gelijkenis is de positie van de respectievelijke partijvoorzitters: het zijn sterke, machtige persoonlijkheden die zich bevinden in de eindfase van hun partijvoorzitterschap. Het voorzitterschap van Theo Lefèvre vangt aan op 24 september 1950 en eindigt op 25 april 1961 als hij de functie van partijvoorzitter omruilt voor het premierschap in de regering-Lefèvre-Spaak (25 april 1961-24 mei 1965). Lefèvre zal acht maal herverkozen worden tot partijvoorzitter zonder enige tegenkandidaat⁷ en is 128 maanden⁸ lang de voorzitter van de CVP geweest. Max Buset werd reeds verkozen tot voorzitter van de BSP op het congres van 6, 7 en 8 oktober 1945 en hij werd zes keer herverkozen. Door zijn overlijden komt er een einde aan zijn voorzitterschap op 28 juni 1959.⁹ Uiteindelijk zal hij maar liefst 164 maanden partijvoorzitter geweest zijn. Enkel G. Deprez (166 maanden - PSC) en F. Van der Elst (216 maanden - Volksunie) zijn tot nog toe langer partijvoorzitter geweest in de naoorlogse periode.¹⁰

Een laatste gelijkenis is de achtergrond van de beide premiers. Zowel Achille Van Acker als Gaston Eyskens hebben er op het moment van de observatie al een lange parlementaire loopbaan opzitten. Bovendien waren zowel Van Acker als Eyskens in het verleden lid, en zelfs eerste minister geweest van verschillende regeringen.

Achille Van Acker is driemaal eerste minister geweest, telkens van korte duur (regering-Van Acker I (12 februari 1945-2 augustus 1945), regering-Van Acker II

⁶ LUYKX T., PLATEL M., *Politieke geschiedenis van België, 1789-1985*. Antwerpen, Kluwer, 1985, p. 479, 486.

⁷ MAES M., De formele aanstelling van de partijvoorzitters in België, 1944-1990. *Res Publica*, 1990, nr. 1, pp. 56-62.

⁸ FIERS S., *Partijvoorzitters in België of "Le parti, c'est moi"?* Leuven, Afdeling Politologie, 1998, p. 122.

⁹ MAES M., *Ibid.*

¹⁰ FIERS S., *Ibid.*

(2 augustus 1945-9 januari 1946) en de regering-Van Acker III (31 maart 1946-10 juli 1946). Tweemaal was hij minister (Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg in de regering-Spaak I (13 maart 1946-19 maart 1946), een regering die de vertrouwensstemming niet haalde en Minister van Verkeerswezen in de regering Spaak-II (20 maart 1947-27 juni 1949).

Gaston Eyskens is eerste minister geweest in de regering-Eyskens I (11 augustus 1949-6 juni 1950) en drie maal minister (Minister van Financiën in de regering-Van Acker I (12 februari 1945-2 augustus 1945) en de regering-Spaak II (20 maart 1947-27 juni 1949) en Minister van Economische Zaken en Middenstand in de regering-Duvieusart (8 juni 1950-11 augustus 1950).

Twee premiers dus met een enorme ervaring en die niet weg te denken zijn uit de naoorlogse politieke geschiedenis van België. Hiertegenover staan dan weer twee sterke partijvoorzitters. Dit vormt een interessant uitgangspunt om het partijbureau te bestuderen en de verhouding tussen partij en regering na te gaan.

III. Statutaire bepalingen inzake het partijbureau

A. De Christelijke Volkspartij (CVP)

De CVP, ontstaan in 1945, legde op haar nationaal congres van 13-14 juli 1946 de statuten definitief vast. Aan de bepalingen inzake de samenstelling van het NC werd in de tweede helft van de jaren veertig meermaals gesleuteld. Ook op het buitengewoon congres van 23 en 24 september 1950 deed zij dat. In de jaren vijftig werd er op enkele kleine details na niet meer geraakt aan de samenstelling van het NC. Het NC onder leiding van Lefèvre in 1959-1960 is als volgt samengesteld:"

- de nationale voorzitter
- 14 rechtstreeks verkozen leden, niet parlementairen (7 Vlamingen + 7 Franstaligen)
- 12 parlamentsleden (6 uit de Kamer, 3 Vlamingen + 3 Franstaligen; 6 uit de Senaat, 3 Vlamingen + 3 Franstaligen)
- 4 gecoöpteerde leden, niet parlementairen (2 Vlamingen + 2 Franstaligen)"¹¹

Andere bepalingen in de statuten die relevant zijn voor de samenstelling van het NC zijn de volgende¹²:

- het NC kan de personen uitnodigen die het nuttig oordeelt te raadplegen (art. 4, §1)
- een lid van het NC, dat minister wordt, neemt ontslag en wordt vervangen (art. 4, §6)
- het NC wordt bijgestaan door de Nationale Secretaris, een Vlaamse Algemene Secretaris, een Waalse Algemene Secretaris en een nationale schatbewaarder. Twee vrouwelijke secretarissen helpen de Algemene Secretarissen (art. 4, §13)
- de leiders van het Studie- en Documentatiecentrum, door het NC aangeduid, nemen deel aan de vergaderingen, met raadgevende stem (art. 4, §14)

¹¹ *Nationale statuten van de CVP* (Aangenomen door het Nationaal Congres van 13 en 14 juli 1946. Gewijzigd door het Organisatiecongres van 26 oktober 1947, het Buitengewoon Congres van 23-24 september 1950, het Zesde Statutair Congres van 10-11 maart 1951 en het Twaalfde Nationaal Congres van 7-8 december 1956), art. 4, § 1.

¹² *Ibid.*

De bevoegdheden van het NC zijn in 1959-1960 nog steeds zoals omschreven in 1945: "Het NC vertegenwoordigt de Partij. Het oefent de regulerende macht uit. Het is belast met de algemene leiding en het handhaven van de partijtucht. Het verzekert de verspreiding van de leer van de partij onder de leden. Het voert de besluiten uit van het Congres en waakt op de verwezenlijking van het programma, waarvan het de modaliteiten vaststelt. Het bepaalt en bevestigt het standpunt van de partij, naar gelang de tijdsomstandigheden dit vergen."¹³

Andere relevante bepalingen¹⁴ stipuleren dat het NC de ledenbijdrage en de verdeling van de opbrengsten tussen de plaatselijke, arrondissementele en nationale organisaties vaststelt (art. 4, § 12) en verder dat het NC de ambtenaren van de centrale partijdiensten benoemt (art. 4, § 15).

B. Belgische Socialistische Partij (BSP)

In augustus 1945 worden op het congres in Brussel de statuten van de nieuw gestichte BSP aangenomen. Het partijbureau onder leiding van Max Buset in 1956-1957 functioneert nog steeds volgens deze bepalingen.

De samenstelling wordt geregeld in art. 39 van de statuten: "Het Bureau bestaat uit 18 leden, aangeduid door het Congres en door de secretarissen van de Partij. Nemen deel aan de vergaderingen van het Bureau, met raadgevende stem:

1. De minsters in functie;
2. De politieke bestuurders van de officiële dagbladen van de Partij;
3. De voorzitters van de socialistische Kamer- en Senaatsgroep.

Nemen deel aan de vergadering, op uitnodiging van het Uitvoerend Bestuur, met raadgevende stem:

1. De afgevaardigden van de nationale economische, sociale en culturele groepen, aanleundend bij de Partij;
2. De afgevaardigden van de nationale organisaties of groepen afhankelijk van de Partij."¹⁵

De bevoegdheden worden uiteengezet in art. 37: "De Partij wordt vertegenwoordigd en geleid door haar Bureau. Dit laatste is gelast met de uitvoering van de besluiten van het Congres en van den Algemeenen Raad. Het heeft bovendien in zijn bevoegdheid de behandeling van alle zaken die niet uitdrukkelijk tot de bevoegdheid van het Congres en van den Algemeenen Raad behooren. Het waakt namelijk over de naleving van de statuten en de tucht in de Partij; het oefent politiek toezicht uit over de officiële dagbladen der Partij; het benoemt de afgevaardigden der Partij en de leden der Studiecommissies; het beheert de financiën en richt de administratie en de propaganda der Partij in; het stelt de bevoegdheden vast van de leden van het Uitvoerend Comité en van de functionarissen der Partij. Het bekrachtigt de benoeming der arrondissementssecretarissen."¹⁶

Het valt meteen op dat de samenstelling van het partijbureau van de BSP ruimer en minder strikt is opgevat dan bij de CVP. De deelorganisaties maken nog steeds officieel deel uit van het partijbureau. Bij de CVP is dit niet het geval. De CVP maakt in 1945 komaf met de rechtstreekse standenvertegenwoordiging. De

¹³ *Ibid.*, art. 4, § 11.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Statuten BSP zoals aangenomen op het congres te Brussel in augustus 1945, 1946.*

¹⁶ *Ibid.*

standen hadden als dusdanig geen rechtstreekse vertegenwoordiging meer in het partijbureau. Men zorgde er wel voor dat onder diegene die rechtstreeks door het congres werden gekozen de standenvertegenwoordiging gerespecteerd werd. Maar een rechtstreekse vertegenwoordiging zoals dat het geval was in het interbellum bij de Katholieke Partij, behoorde definitief tot het verleden.¹⁷

Daarnaast hebben alle ministers zitting in het partijbureau van de BSP, bij de CVP niet. Hier wordt straks op teruggekomen.

Tenslotte dient er nog opgemerkt te worden dat het onderscheid tussen raadgevende en beslissende stem van weinig belang is: een stemming in het partijbureau komt immers uiterst zelden voor.

In het NC van de CVP is er slechts één keer gestemd in 1959-60. Dat was tijdens de vergadering op 4 juni 1960. Theo Lefèvre had enkele weken voordien in Leuven tijdens de Rerum Novarum-viering een speech gegeven waarrond veel commotie was ontstaan in de pers. Ook bepaalde leden van het NC vonden dat Lefèvre zijn boekje te buiten was gegaan. Uiteindelijk werd er gestemd over het vertrouwen in de voorzitter. Deze verliet de zaal en er had een stemming plaats: 23 stemmen ja, 1 tegenstem en 1 onthouding. Dit is het enige moment waarop er gestemd is geworden in het NC in de periode 1959-60.¹⁸

In het partijbureau van de BSP in 1956-1957 werd iets meer gestemd: zes keer. De enkele stemmingen die gehouden werden gingen over het volgende¹⁹:

- 30 januari 1956. In verband met Euratom: "*Un vote est émis sur le vote favorable du citoyen Buset à propos de la Déclaration commune (voir en annexe): admission à l' unanimité.*"

- 20 februari 1956. Buset: "*Nous allons mettre au vote la proposition suivante: Il ne peut y avoir d'accord entre les Mutualités et les médecins sans l'accord préalable du Ministre du Travail qui aura pris les consultations d'usage. 16 pour. (unanimité).*"

- 12 maart 1956. Stemming over een eventuele alcoholwet. Buset: "*La conclusion de tout ce qui a été dit, c'est de savoir si nous sommes, oui ou non, pour rendre libre la vente de l'alcool.*"... "*Cette question est mise au vote. Réponse unanime: non.*"

- 7 mei 1956. Drie stemmingen over het probleem Oscar Debunne (zou grote privé-moeilijkheden hebben). Spaak: "*Nous devons considérer que nous sommes devant un homme et qu'il n'est pas possible qu'un homme qui est dans une crise morale et sexuelle soit jugé sans être écouté.*" Uiteindelijk worden er drie stemmingen gehouden: zijn ontslag als lid van het partijbureau, zijn aftreden als burgemeester van Aalst en de oproep aan O. Debunne om verlof te nemen tot het parlementaire jaar voorbij is. Telkens wordt dit unaniem aanvaard.

- 14 januari 1957. Buset: "*Met aux voix la question suivante: le Bureau est-il d'accord pour que le projet sur le prélèvement soit soumis à signature et déposé demain? (Résultat: 8 pour, 1 contre (Telemans), 1 abstention).*"

Er zal in dit artikel nog vaak geciteerd worden uit de notulen van de partijbureaus van de beide partijen. Voor de CVP komen de voorbeelden uit twee archie-

17 GERARD E., *De katholieke partij in crisis: partijpolitiek leven in België 1918-1940*. Leuven, Kritak, 1985, 548 p.

18 Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. *Archief CVP-nationaal*, 2.1.32.

19 Deze voorbeelden komen uit de vergaderingen van het BSP-partijbureau in het archief van het Instituut Emile Vandervelde.

ven. Enerzijds de aantekeningen van Leo Tindemans als Nationaal Secretaris van de CVP-PSC (Archief CVP-nationaal, 2.1.32) en anderzijds de vergaderingen van het NC (Cepess-Archief, 1.2.1.2). Voor de BSP komen de citaten uit de notulen van de vergaderingen van het BSP-partijbureau in het archief van het Instituut Emile Vandervelde.

IV. Aanwezigheden en tussenkomsten in het partijbureau

A. CVP ²⁰

In de periode 1959-1960 heeft het partijbureau van de CVP 44 keer vergaderd ²¹: 20 vergaderingen in 1959, 24 vergaderingen in 1960. Zes notulen zijn met de hand geschreven en onduidelijk, in drie anderen notulen ontbreekt telkens de aanwezigheidslijst. Dit is de reden waarom deze vergaderingen niet in de analyse worden betrokken. Uiteindelijk blijven dus 35 vergaderingen over: 17 in 1959 en 18 in 1960. ²²

Vooraleer overgegaan wordt tot de bespreking van de resultaten (zie tabel I) nog eerst twee cijfergegevens die er niet uit af te lezen zijn. Het gemiddeld aantal aanwezigen in het NC voor deze periode bedraagt 27,61. In een vrijwillige organisatie die een politieke partij toen nog altijd was is dit een hoge aanwezigheid. Zij verwijst duidelijk naar het belang van het "bureau". Het gemiddeld aantal personen dat tussenkomt in een vergadering ligt echter een heel stuk lager en bedraagt 10,91 (dit is 39,51 % van het gemiddeld aantal aanwezigen). Dit is een tweede gegeven betreffende het functioneren van het partijbureau: niet alle deelnemers aan de vergadering hebben hetzelfde gewicht in de besprekingen en de genomen beslissingen. Deze basisgegevens worden nu verder geanalyseerd (zie tabel I).

Een tussenkomst betekent dat de persoon in kwestie één of meermaals het woord heeft gevoerd op een vergadering. Bijvoorbeeld: Dh. De Smet heeft op 16 vergaderingen het woord één of meermaals gevoerd.

Uit de aanwezigheidslijsten blijkt dat 58 verschillende personen ooit hebben deelgenomen aan deze vergaderingen.

Theo Lefèvre, voorzitter van de CVP, is de meest prominente figuur in het NC: hij is het meest van alle deelnemers aanwezig en voert ook in iedere vergadering één of meermaals het woord. Op de tweede plaats volgt een groepje van drie personen:

- R. Houben (28 aanwezigheden, 24 tussenkomsten), voorzitter van het Studie- en Documentatiecentrum en provinciaal senator voor de provincie Brabant.

²⁰ De gegevens van de CVP zijn afkomstig uit: Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. *Archief CVP-nationaal*, 2.1.32; Vergaderingen van het NC. *Cepess Archief*, 1.2.1.2 Beide archieven bevinden zich in het Kadoc.

²¹ BLAUWHOFF I., *De Waalse vleugel van de CVP-PSC en de communautaire spanning 1958-1968*. Leuven, Licentiaatsverhandeling, 1998, pp. 161-163.

²² Het gaat om de volgende data. Voor 1959: 17 en 31 januari, 14 en 28 februari, 21 maart, 11 april, 1, 15 en 30 mei, 20 juni, 5 en 19 september, 10 en 24 oktober, 7, 14 en 28 november. Voor 1960: 23 januari, 6, 13 en 27 februari, 7 en 19 maart, 23 april, 7 en 21 mei, 4 en 11 juni, 9, 11 en 16 juli, 17 september, 1 en 15 oktober, 19 november.

- A. Bertrand (28 aanwezigheden, 20 tussenkomsten), volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Hasselt en volgde op 5 september 1959 J. Deschuyffeleer op als voorzitter van de Vlaamse vleugel.

- H. Leynen (23 aanwezigheden, 20 tussenkomsten), provinciaal senator voor de provincie Limburg.

Vanaf Derbaix (voorzitter van de Waalse vleugel vanaf 15 maart 1959), De Smet en Maes (alle drie goed voor 16 tussenkomsten op het partijbureau) gaat het geleidelijk aan naar beneden toe.

Een tweede gegeven uit de tabel is een groep van personen die wel (zeer) vaak de vergaderingen van het partijbureau frequenteren maar die zich zelden of nooit in het debat mengen. Enkele voorbeelden: ²³ Van Zeebroeck (20 aanwezigheden, geen enkele tussenkomst), Hellemans (28 aanwezigheden, geen enkele tussenkomst), Meeus (31 aanwezigheden, geen enkele tussenkomst), Vercaeren (25 aanwezigheden, 1 tussenkomst). Van de zeven vrouwen aanwezig in het NC zijn er slechts twee die tussenkwamen in de vergaderingen.

Opvallend is tenslotte de bijzonder zwakke aanwezigheid van de CVP-ministers. Ze hebben immers statutair geen zitting in het partijbureau en dit in tegenstelling tot het partijbureau van de BSP. Uit de notulen blijkt dat zij enkel naar het partijbureau komen om een uiteenzetting te geven over het door hun gevoerde beleid of om een bepaalde problematiek uit de doeken te doen. Enkele voorbeelden:

- Eyskens, Eerste Minister (drie tussenkomsten, drie aanwezigheden)
- Van Houtte, Minister van Financiën (twee tussenkomsten, twee aanwezigheden)
- de Vleeschauwer, Minister van Landbouw (één tussenkomst, één aanwezigheid)

B. BSP ²⁴

Het partijbureau van de Belgische socialisten is in de periode 1956-1957 onder leiding van partijvoorzitter Max Buset 58 keer samenkomen (31 keer in 1956, 27 keer in 1957). Van 42 vergaderingen zijn notulen aanwezig, waarvan er 41 ook een aanwezigheidslijst bevatten. De vergadering van het BSP-partijbureau van 7 november 1956 bevat een voor- en een namiddagdeelte en deze zullen als twee aparte vergaderingen beschouwd worden. In het totaal betreft de analyse dus 42 vergaderingen. ²⁵

²³ De Nationaal Secretaris laten we buiten beschouwing (op één vergadering na telkens aanwezig en komt, gezien zijn functie, nooit tussenbeide).

²⁴ De gegevens voor de BSP zijn afkomstig uit de archieven van het Instituut Emile Vandervelde.

²⁵ 1956: 9 en 30 januari, 3, 20 en 23 februari, 5, 12, 19 en 29 maart, 23 april, 7 mei, 4, 18 en 25 juni, 24 september, 1 en 15 oktober, 7 (voormiddag + namiddag) en 23 november, 17 december.

1957: 14 januari, 11 en 25 februari, 4, 11 en 25 maart, 8 en 15 april, 13 en 27 mei, 17 en 24 juni, 1, 3, 5, 6 en 13 juli, 16 en 30 september, 4 en 18 november.

TABEL I

Aanwezigheden en tussenkomsten in het Nationaal Comité van de CVP-PSC in 1959-1960

Naam ²⁶	Aantal aanwezigheden	Tussenkomsten
Lefèvre	34	34
Houben	28	24
Bertrand	28	20
Leynen	23	20
Derbaix	31	16
De Smet	25	16
Maes	25	16
Vanhove	28	14
du Bus de Warnaffe	23	14
Humblet	22	14
Grégoire	27	13
De Staercke	25	13
Van de Wiele	23	13
d'Aspermont-Lynden ²⁷	17	13
Roberti	27	12
Philippart	23	12
De Lalieux * ²⁸	28	11
Pêtre	26	10
De Spot	22	9
Meurice	15	9

26 De CVP-ministers zijn in vet weergegeven. De volgende politici zijn CVP-minister in de regering-Eyskens: Eyskens G. (Eerste Minister), Wigny P. (Buitenlandse Zaken), Van Houtte J. (Financiën), de Vleeschouwer A. (Landbouw), Behogne O. (Arbeid), Servais L. (Sociale verzorging), Vanden Boeynants P. (Middenstand, tot 18 november 1960 en wordt op 21 november opgevolgd door Héger C.), Dequae (Economische Coördinatie), Segers P.W. (Verkeer), Gilson A. (Landsverdediging), van Hemelrijck M. (Kongo en Ruanda-Urundi, op 3 september 1959 vervangen door de Schryver A.), Meyers P. (Volksgezondheid en Gezin), Harmel P. (Cultuur). Op 2 september 1960 wordt de samenstelling van de regering gewijzigd en daalt het aantal ministers drastisch. Voor de CVP blijven nog over: Eyskens G. (Eerste Minister), Wigny P. (Buitenlandse Zaken), Segers P.W. (Verkeer), Gilson A. (Landsverdediging), d'Aspermont Lynden (Afrikaanse Zaken), Meyers P. (Volksgezondheid en Gezin), Harmel P. (Openbaar Ambt), de Gryse A. (Minister-Onderstaatssecretaris van PTT), van Elslande R. (Minister-Onderstaatssecretaris van Culturele Zaken).

27 Wordt slechts minister op 2 september 1960 na de regeringsherschikking (Minister van Afrikaanse Zaken). Daarom staat hij niet in vet afgedrukt

28 De vrouwelijke leden van het NC zijn met een sterretje aangeduid.

29 Wordt slecht op 21 november 1960 minister van Middenstand (als opvolger van Vanden Boeynants). Daarom staat hij niet in vet afgedrukt.

Naam ²⁶	Aantal aanwezigheden	Tussenkomen
Dewilde	17	6
Deschuyffeleer	7	6
De Riemaecker*	26	5
Ledoux	19	5
Oblin	18	5
Vandekerckhove	5	5
Devillers	28	4
Baert	21	4
Broeckaert *	27	3
Vidick	22	3
Pittomvils	19	3
Verbist	11	3
Scheyven	7	3
Herbiet	5	3
Eyskens	3	3
André	3	2
Mertens de Wilmars	2	2
Van Houtte	2	2
Vercaeren	25	1
Vanackere	23	1
Stockman	22	1
De Groote	3	1
Struye	1	1
De Baeck	1	1
de Vleeschauwer	1	1
Héger ²⁹	1	1
Custers	1	1
Moyersoën	1	1
Vanden Bulck	1	1
Servais	1	1
Tindemans	33	0
Meeus*	31	0
Hellemans*	28	0
Van Zeebroeck*	20	0
Pierre	3	0
Gobbe*	3	0
De Schaepmeester	1	0
Maldague	1	0

In de aanwezigheidslijsten van de notulen van de BSP leest men onderaan vaak de volgende opmerking: "*Assiste également à la réunion: une délégation de la FGTB et des Mutualités.*" Het verklaart waarom in onderstaande tabel voor sommige personen het aantal aanwezigheden in het partijbureau niet kon achterhaald worden en het feit dat het gemiddeld aantal aanwezigen in het partijbureau van de BSP voor de periode 1956-1957 iets lager is dan in de CVP: 21,69. Het gemiddeld aantal personen dat tussenkomt in het partijbureau bedraagt 9,35. Dit laatste cijfer ligt iets lager dan bij de CVP en duidt ook voor de BSP aan dat niet alle deelnemers aan de vergaderingen van het partijbureau hetzelfde aandeel hebben in de besluitvorming.

TABEL II

Aanwezigheden tussenkomsten in het partijbureau van de BSP in 1956-1957

NAAM ³⁰	Aantal aanwezigheden	Tussenkomsten
Buset	38	38
Van Acker	35	35
Van Eynde	35	23
Spinoy	33	23
Luyten	38	18
Major	21	18
Anseele	31	17
Spaak	17	17
Tielemans	32	13
Dejardin	32	13
Deloye	28	13
Troclet	30	12
Larock	29	12
Gailly	15	12
Piot	33	11
Verhaert	34	10
Vermeylen	30	10
Leburton	31	9

30 De BSP-ministers zijn in vet weergegeven. De volgende personen zijn BSP-minister in de regering-Van Acker: Van Acker A. (Eerste Minister), Spaak P-H (Minister van Buitenlandse Zaken en wordt op 11 mei 1957 vervangen door Larock V.), Larock V. (Minister van Buitenlandse Handel tot 11 mei 1957 en wordt zelf vervangen door Fayat H.), Vermeylen P. (Minister van Binnenlandse Zaken), Collard L. (Minister van Openbaar Onderwijs), Troclet L.E. (Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg), Anseele E. (Minister van Verkeerswezen), Spinoy A. (Minister van Landsverdediging), Leburton E. (Minister van Volksgezondheid en Gezin).

31 De vrouwelijke leden van het partijbureau worden met een sterretje aangeduid.

NAAM ³⁰	Aantal aanwezigheden	Tussenkomsten
Bracorps	26	9
Martel	36	8
Housiaux A.	31	8
Fayat	22	7
Dutilleul	15	6
Rolin	10	5
Gelders	32	4
Sercu	23	4
De Kinder	18	4
Lombard	-	4
Smets* ³¹	-	4
Collard	16	3
Bohy	10	3
Housiaux G.	3	3
De Bock*	-	3
Bary	40	2
Thône	31	2
Crommen	17	2
Brouhon	-	2
Toubeau	-	2
Magits	15	1
Janssens	-	1
Genot	-	1
Goffin	-	1
De Block	-	1
Devuyst	-	1
Rahier	10	0
Debunne	4	0
Thijs	4	0
Parys	2	0
Missiaen	1	0
Merlot	1	0
Huysmans	-	0

Ook bij de socialisten is de partijvoorzitter, hier Max Buset, één van de belangrijkste figuren in het partijbureau, maar nu samen met eerste minister Van Acker. Met respectievelijk 38 en 35 aanwezigheden en evenveel vergaderingen met tussenkomsten zijn zij de hoofdrolspelers in het partijbureau. Zij worden gevolgd door het duo Van Eynde (vice-voorzitter) en Spinoy (Minister van Landsverdediging), beide goed voor respectievelijk 35 en 33 aanwezigheden en 23 vergaderingen met tussenkomsten. Na Van Eynde en Spinoy volgt een groepje van vier: Luyten (secretaris), Major (vertegenwoordiger van het ABVV), Anseele (Minister

van Verkeerswezen) en Spaak (Minister van Buitenlandse Zaken). Ook in het partijbureau van de BSP zijn er personen die zelden afwezig zijn maar ook zelden tussenkomen (zie o.a. Thône (31 aanwezigheden, 2 tussenkomsten)). Net als bij de CVP is ook hier de vertegenwoordiging en de inbreng van de vrouwen zeer laag (slechts twee vrouwen namen in de periode 1956-1957 deel aan de vergaderingen van het partijbureau).

Het grootste verschil in vergelijking met de CVP is de sterke aanwezigheid van de socialistische ministers en van de Eerste Minister in het bijzonder. De cijfergegevens van de BSP-ministers zijn de volgende:

- Van Acker, Eerste Minister (35 aanwezigheden, 35 tussenkomsten)
- Spinoy, Minister van Landsverdediging (33 aanwezigheden, 23 tussenkomsten)
- Anseele, Minister van Verkeerswezen (31 aanwezigheden, 17 tussenkomsten)
- Spaak, Minister van Buitenlandse Zaken (17 aanwezigheden, 17 tussenkomsten)
- Larock, Minister van Buitenlandse Handel, volgt op 11 mei 1957 Spaak op Buitenlandse Zaken op (29 aanwezigheden, 12 tussenkomsten)
- Troclet, Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg (30 aanwezigheden, 12 tussenkomsten)
- Vermeylen, Minister van Binnenlandse Zaken (30 aanwezigheden, 10 tussenkomsten)
- Leburton, Minister van Volksgezondheid en Gezin (31 aanwezigheden, 9 tussenkomsten)
- Fayat, Minister van Buitenlandse Handel vanaf 11 mei 1957 (22 aanwezigheden, 7 tussenkomsten)
- Collard, Minister van Onderwijs (16 aanwezigheden, 3 tussenkomsten)

Het onderzoek naar de aanwezigheden en tussenkomsten geeft een eerste idee van het functioneren van het partijbureau. Een doornamen van de notulen van bureauvergaderingen verschaft nog meer gegevens over de verhouding tussen regering en partij.

V. Verhouding partij-regering

Volledigheidshalve dient er eerst opgemerkt te worden dat het partijbureau niet het enige orgaan is waar de verhouding partij/regering, de regeringspolitiek enz. aan bod komen. Zowel bij de CVP als de BSP zijn er nog andere organen en ontmoetingsplaatsen waar dit gebeurt. Zo bestaat er bijvoorbeeld bij beide een orgaan waar overleg wordt gepleegd met de deelorganisaties: bij de CVP is dit de Agendacommissie, bij de BSP is dit het Bureau van de Gemeenschappelijk Actie. Ook in de notulen van het partijbureau zelf wordt er naar deze organen verwezen. In notulen van het NC lezen we op 16 juli 1960: "*Au Centre d'Etude, fonctionne cette commission qu'on a appelé la Commission de l'agenda parce que précédemment on avait convoqué les délégués des mouvements sociaux en vue*

d'établir l'agenda des mois à venir."³² Bij de BSP zijn eveneens meerdere voorbeelden aanwezig in de notulen. Op 23 februari 1956 zegt Brouhon in het BSP-partijbureau: *"Il est regrettable que dans cette question, nous n'ayons pas au départ réuni le Comité National d'Action Commune. Je pense que si la chose avait été faite, nous aurions évité bien des ennuis. Nous aurions peut-être aussi pu réunir les quatre Bureaux"*³³

Daarnaast zijn er natuurlijk de informele contacten tussen de partijvoorzitter en de eerste minister, tussen de partijvoorzitter en de vertegenwoordigers van de deelorganisaties en tussen de topfiguren van de verschillende coalitiepartners. Zie bijvoorbeeld voor de BSP in de notulen van 19 maart 1956: *"Le citoyen Buset recevra la délégation de la CGSP et lui conseillera de demander audience auprès du Premier Ministre."* In de notulen van het NC van de CVP op 3 mei 1959: *"Le Président a entretenu le Premier Ministre des trois problèmes d'assainissement et lui a remis une note s'y rapportant."*

Desalniettemin is het overduidelijk dat het partijbureau het belangrijkste en meeste machtige partijorgaan is naast de partijvoorzitter. Daarenboven komt het partijbureau het frequentst bijeen van alle partijorganen. Naast het partijbureau bestaat er in de meeste partijen nog het congres (jaarlijks) en een partijraad (maandelijks). Het zwaartepunt ligt evenwel in het partijbureau. Dat de vergaderingen van het NC in de CVP als zeer belangrijk worden beschouwd blijkt uit de uitspraak van Theo Lefèvre op 15 mei 1959: *"De voorzitter geeft uiting aan zijn vertoewening betreffende de indiscreties die begaan werden na de vergadering van het laatste Nationaal Comité. Hij is van mening, dat diegene die mededelingen verstrekten aan de pers, zich geen rekenschap heeft gegeven van de draagwijdte van zijn daad. Bovendien zullen deze lekken aanleiding geven tot een verscherping in de houding van de liberalen. Dergelijke indiscreties hebben zich vroeger nooit voorgedaan; indien zij zich nog zouden voordoen, wordt het onmogelijk de partij te besturen. Hij vraagt aan de leden van het Nationaal Comité aan de persoon die zich tot dergelijke mededelingen zou geleend hebben, te doen begrijpen hoezeer zijn daad schadelijk was voor de partij."*

Het meest opvallende verschil tussen beide partijbureaus, de tabellen met de aanwezigheden en tussenkomsten gaven dit al overduidelijk aan, is de vertegenwoordiging van de regering in het partijbureau. Bij de BSP hebben alle ministers in functie statutair zitting in het partijbureau. En zoals boven reeds aangegeven frequenteren zij ook zeer regelmatig het partijbureau en komen zij ook vaak tussen in het partijbureau.

In de CVP is dit niet het geval. De ministers maken geen deel uit van het NC en zijn er bijgevolg dus ook zelden aanwezig. Gaston Eyskens, eerste minister, heeft in de periode 1959-1960 slechts driemaal deelgenomen aan de vergaderingen van het partijbureau.³⁴ Telkens werd hij gevraagd om een uiteenzetting te komen geven over het regeringsbeleid. Dit geldt ook voor andere ministers zoals bijvoorbeeld minister van Financien Van Houtte: hij kwam in dezelfde periode slechts

³² Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32

³³ Vergaderingen van het BSP-partijbureau in het Archief van het Instituut Emile Vandervelde.

³⁴ De data zijn: 31 januari 1959, 15 mei 1959 en 21 mei 1960.

tweemaal naar het partijbureau en telkens om een uiteenzetting te geven over de financiële politiek van de regering.³⁵

Bij het doornemen van de notulen van de beide partijbureaus komt dit verschil dan ook duidelijk tot uiting. In de CVP beginnen de meeste vergaderingen van het NC met een uiteenzetting van partijvoorzitter Theo Lefèvre over de politieke situatie. Hij zet zijn visie uiteen en hierover wordt dan gediscussieerd. In de BSP is het vaak eerste minister Van Acker zelf, of de bevoegde minister in kwestie die dit doet. Buset geeft dan achteraf zijn mening. Dit heeft als voordeel dat als er een concrete vraag is naar het regeringsbeleid hier onmiddellijk op kan worden ingegaan door Van Acker of een andere minister. Binnen de CVP is dit veel moeilijker en dit werkt op den duur het onbegrip en de communicatiestoornis tussen partij en regering in de hand. Een illustratie hiervan:

In de notulen van het NC van 11 april 1959 zet De Staercke uitvoerig de tegenstrijdigheden uiteen die hij meent vast te stellen in de regeringspolitiek. Iets verder lezen we hoe Lefèvre hierop reageert: "*Le Président se déclare d'accord avec ces paroles et demande à M. De Staercke de faire une note sur les contradictions qu'il vient d'énumérer. Nous transmettrons cette note au Premier Ministre.*"³⁶ Bij de socialisten daarentegen kunnen vragen onmiddellijk in het partijbureau beantwoord worden. Op 9 januari 1956 zegt Nathalie De Bock: "*Je voudrais avoir quelques précisions sur les vues du gouvernement, et aussi, je voudrais avant de prendre des décisions, que le gouvernement discute avec nous.*"³⁷ Hierop neemt de Eerste Minister zelf het woord. Bij de CVP zorgt partijvoorzitter Lefèvre zelf voor de verbinding tussen de regering en de partij door zijn vele contacten met G. Eyskens en de andere CVP-ministers. In de notulen van 19 september 1959 luidt het: "*M. Ledoux intervient au sujet des travaux publics. Il déclare...*" Het is Lefèvre die hierop dan antwoordt: "*Le Président déclare qu'en se qui concerne les grands travaux, le Ministre compétent déposera sous peu un projet de ces grands travaux...*"³⁸

Het conflictgehalte in het NC van de CVP tussen partij en regering is veel hoger dan in het partijbureau van de BSP tenminste zoals dit er tot uiting komt. De voorbeelden hiervan, aanwezig in de notulen zijn legio. Een selectie³⁹:

- 31 januari 1959. Over Lefèvre lezen we: "*Hij heeft de indruk: 1. Dat de eerste regering-Eyskens meer verwezenlijkt heeft tot nog toe dan de tweede... Hij betreurt dat de publikatie der verwezenlijkingen van de regering zo slecht verzorgd wordt en dat de band met het Nationaal Sekretariaat niet beter is.*"

- 14 februari 1959: "*Dbr. De Smet onderstreept dat de regering actiever moet optreden ten einde uit het immobilisme los te geraken waarin het nu zit. Indien sommige dringende vraagstukken thans niet worden opgelost, staan we binnen enkele jaren voor een ware catastroof.*"

³⁵ De data zijn: 7 november 1959 en 21 mei 1960.

³⁶ Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32.

³⁷ Verslagen van het BSP-partijbureau in het archief van het Instituut Emile Vandervelde.

³⁸ Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32.

³⁹ Alle nu aangehaalde citaten komen uiteraard uit: Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32.

- 15 mei 1959: "Dhr. Eyskens wijst nog op enkele moeilijkheden die bij ontmoet in de schoot der partij... Wanneer ik, zegt hij, de verklaringen lees van sommigen van onze vrienden, heb ik de indruk dat wij in de oppositie staan en dat zij de regering alle mogelijke moeilijkheden willen berokkenen. Soms, zegt hij, heb ik zelfs de indruk dat wij de socialisten volgen." ... "Monsieur d'Aspermont déclare être étonné quand il entend déclarer par le Premier Ministre, qu'un groupe flamand a fait connaître son opinion. Est-ce que les statuts du PSC prévoient la création d'un groupe flamand? Un groupe wallon n'existe pas. Notre règlement est-ce qu'il défend cela? Le PSC devrait intervenir parce que à ma connaissance le parti est toujours un parti unitaire." ⁴⁰

- 28 november 1959: "De voorzitter begint met enkele mededelingen: de ministers klagen erover dat zij in sommige vergaderingen in beschuldiging worden gesteld zonder dat zij worden uitgenodigd om zich te verdedigen. Daarom wordt aangedrongen dat op iedere grote vergadering ten minste een minister zou worden uitgenodigd." ... "Dhr. Bertrand is een andere mening toegedaan. Sinds drie maanden, zegt hij, stellen wij een betrekkelijke stilstand vast in de regeringsactiviteit. Onze bekommernis is niet een oordeel uit te spreken over Dhr. Eyskens, dan wel te vermijden dat de regering aan verlamming zou ten onder gaan. Dat is de basis van onze gedachtenwisseling en wij willen de regering uit die toestand helpen." Ook Dhr. De Staercke komt tussen: "De rede van de Eerste Minister bevatte niets speciaals, wel de verklaring van de voorzitter. De toon gaf voldoening. De schok kwam van die redevoering en niet van de verklaring van dhr. Eyskens. We moeten de regering voor haar verantwoordelijkheid plaatsen."

- 6 februari 1960: "Vervolgens behandelt de Voorzitter de politieke toestand. Hij is van mening dat de tweede regeringsverklaring die door de Eerste Minister werd afgelegd eerder kleurloos is."

- 27 februari 1960: "Er dient klaarheid te worden geschapen bij de regering: zo zij de vertrouwenskwesitie stelt, kan zij geen amendementen toelaten; stelt zij de vertrouwenskwesitie niet dan moet een overeenkomst worden bereikt in de schoot van de partij. De voorzitter zal pogen daarover een onderhoud te hebben met de Eerste Minister."

- 23 april 1960: "De redevoering van de Eerste Minister op de Congresdag van 9 april jl., heeft de voorzitter eerder ongerust gestemd. Ofwel ziet de Premier niet welke moeilijkheden er steken in de huidige situatie, ofwel aanvaardt hij zijn onmacht en heeft hij enkel de wens zijn regering te zien duren. Het laatste zou erg zijn voor de partij. Men zou de Eerste Minister ervan moeten overtuigen een programma vast te stellen voor de komende twee à drie jaar."

- 1 oktober 1960: "Dhr. Houben wil vermijden dat mensen in de partij tegenover elkaar zouden worden gesteld. Laten wij onze mensen redden. Anderzijds dienen we te kiezen tussen een regering die beheert en een regering die regeert

⁴⁰ Met "un groupe flamand" wordt hier de Nederlandstalige Kamerleden bedoeld. Het slaat niet op de Vlaamse vleugel in de CVP want reeds van in 1945 waren de twee vleugels aanwezig in de partij: "De Vlaamse en de Waalse vleugel van het Nationaal Comité zijn bevoegd om de propaganda en de algemene richtlijnen aan de respectieve gebieden aan te passen. De vleugels mogen eveneens politieke vraagstukken onderzoeken in het licht van de toestanden die eigen zijn aan hun gebieden, dit met het doel verslag uit te brengen bij het Nationaal Comité." (*Nationale Statuten van de CVP*, art 4 § 16).

en een program verwezenlijkt. Zou een onderhoud met de EM de huidige spanning niet kunnen wegnemen?"

Bij de BSP krijgt men de indruk dat er zoveel mogelijk wordt gepoogd om eendrachtig op te treden. Dit geldt niet alleen voor de verhouding tussen partij en regering maar ook voor de verstandhouding tussen de leden van de Gemeenschappelijke Actie: partij, vakbond, mutualiteit en de coöperatieven. Het feit dat alle ministers en de vertegenwoordigers van de andere deelorganisaties zitting hebben in het partijbureau speelt hierin een belangrijke rol. Enkele illustraties (alle aangehaalde citaten komen uit de verslagen van het partijbureau in het archief van het Instituut Emile Vandervelde):

- 3 februari 1956: *"Le Bureau estime qu'il faut laisser au Premier Ministre la latitude de faire au mieux pour l'accord qui doit intervenir entre les médecins et le gouvernement."*

- 30 februari 1956. Buset: *"Il y a aussi d'autres choses à considérer pour le Parti. Un gouvernement PSC-libéral ne serait pas mieux pour arranger les choses. Nous avons tout intérêt, en tant que Parti, à ce que cette question se règle avec élégance."*

- 12 maart 1956. Spaak: *"Si cette législation vient devant le Parlement, le PSB prendra une position unanime. Il faut que le Parti nous dise ce que nous devons faire."*

- 19 maart 1956. Buset: *"Il y a, en ce moment, une séance qui se tient à la CGSP ⁴¹ et qui attend un coup de téléphone du Bureau du Parti pour savoir s'ils iront en grève une heure ou non, vendredi prochain."... "Ce qui existe en ce moment, c'est un potentiel de malentendus. Si Achille était d'accord, je ferais savoir à la CGSP que je recevrai leur délégation après le Bureau de ce jour et Achille pourrait les recevoir dans la suite. Naturellement, si cela n'a pas l'agrément du Premier Ministre, je laisse tomber la chose."*

- 7 mei 1956: *"Le Bureau fait confiance au Ministre (Trochet) qui prendra d'ailleurs contact avec la FGTB à ce sujet."*

- 25 juni 1956. Inzake Congo zegt Spaak het volgende: *"Il faut d'abord une discussion entre nous. C'est une question d'une importance capitale."*

- 15 oktober 1956. Spaak: *"Je suis de l'avis de Dejardin, ce n'est pas la première fois que le gouvernement a dû chercher un problème provisoire avec les libéraux. Il faudrait bien connaître les vues du Bureau du Parti sur la question charbonnière et il faudrait connaître la décision du Bureau."*

- 4 maart 1957. Buset: *"Les libéraux ne doivent pas s'imaginer que le prélèvement a été voté à la Chambre contre quelque chose. Il faut donc que j'aie l'avis du Bureau pour répondre à Destenay."*

- Naar aanleiding van de tweede verjaardag van de regering Van Acker lezen we in de notulen van 23 april 1956 de volgende uitspraak van Max Buset: *"Je voudrais dire que c'est la première fois dans l'histoire du Parti qu'il existe une atmosphère, un climat comme il en existe actuellement entre le Parti et le gouvernement. Ce n'est pas comme du temps du POB ⁴², ce n'est plus comme avant où*

⁴¹ Centrale Générale des Services Publics.

⁴² Parti Ouvrier Belge (in het Nedelands: BWP: Belgische Werklieden Partij)

les ministres et les ministrables dirigeaient le Parti. Je pense que c'est une question de confiance et de loyauté réciproques."

De vraag rijst nu hoe dit toch opvallend verschil kan uitgelegd worden, gegeven dat de geringe aanwezigheid van CVP-ministers in het partijbureau maar een klein deel verklaart.

De verklaring schuilt voor een groot stuk in het verschil in opvatting bij christen-democraten en socialisten over de rol van de politieke partij. Zoals reeds vermeld bestaat er bij de socialisten de Gemeenschappelijke Actie die ervoor zorgt dat zo eendrachtig mogelijk wordt opgetreden. Ook in de socialistische zuil doen er zich conflicten voor tussen vakbond en partij, tussen partij en regering. Maar ze treden vaker in blok op met de politieke partij als hoofdscheidsrechter. Een mooie illustratie hiervan is de opmerking die A. Bertrand, voorzitter van de Vlaamse vleugel in de CVP, maakt in het NC van de CVP op 28 november 1959: "*Dbr. Bertrand is van mening, dat wij de partij niet mogen binden aan de regering, zoals trouwens de voorzitter klaar en duidelijk heeft gezegd. Er is een regeerprogramma en er is een partijprogramma. Wij mogen ons niet zoals de socialisten kapot maken door alles samen te bundelen. Indien wij ons programma niet kunnen verwezenlijken, dan dient het contract met de liberalen te worden opgezegd.*"⁴³

Bovendien is het zo dat het partijbureau van de BSP na de Tweede Wereldoorlog stilaan een zeer machtig instrument is geworden dat met een definitief karakter kon praten.⁴⁴ De sterke figuur van Max Buset als partijvoorzitter heeft hierin ook een belangrijke rol gespeeld. Later hebben alle partijen hetzelfde stramien overgenomen. Zie het al eerder aangehaalde citaat van Frank Swalen: "*De macht van het partijbureau bij de socialisten is een gegeven waarop de andere partijen zich voetstoots hebben moeten aligneren uit de noodzaak van de dagelijkse politiek. Dat is overigens een van de bronnen van misverstand in ons politieke leven: de socialisten verwachten van de bureaus van de anderen partijen dat die met dezelfde zwaarwichtigheid en met hetzelfde definitieve karakter zouden kunnen praten.*"⁴⁵ Maar in 1959-1960 heeft de CVP dit patroon nog niet volledig overgenomen en bevindt het zich nog in een soort overgangsfase.

Een sprekend voorbeeld hiervan is de uitspraak van d'Aspermont Lynden in het NC van de CVP op 4 juni 1960: "*Le Président n'a pas le droit d'ajouter des points au programme du parti. Il ne peut rien imposer. Vous avez de vos fonctions une notion qui ne cadre pas avec le droit public. Vous vous considérez comme un super premier ministre: ce n'est pas le rôle d'un président du parti.*"⁴⁶ Dat dit wel zo het geval is bij de socialisten blijkt uit de uitspraak van de Eerste Minister zelf op de vergadering van het partijbureau op 12 maart 1956: "*Ce n'est pas à moi que Destenay a dit qu'il voulait déposer ce projet de loi mais il l'a dit*

⁴³ Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32.

⁴⁴ Evaluatie van de participatie. Een panelgesprek tussen Belgische politici. *Res Publica*, 1981, nr. 1, p. 160.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Aantekeningen Leo Tindemans als Nationaal Secretaris CVP/PSC. In: *Archief CVP-Nationaal*, 2.1.32.

à Buset, ce qui revient au même."⁴⁷ Van Acker heeft zich dus in de partocratiche aanpak ingeschakeld.

Eyskens daarentegen was een fel tegenstander van de partocratie. Volgens hem diende een partijvoorzitter zich enkel bezig te houden met het reilen en zeilen van de partij en was de regering de taak van de premier. Ook het feit dat de CVP in 1958 voor het eerste sinds het partijvoorzitterschap van Theo Lefèvre in een coalitieregering treedt is een belangrijk aspect. Het partijvoorzitterschap tijdens een homogene regering of tijdens een oppositieperiode heeft een heel ander karakter. Kris Hoflack hierover: *"Lefèvre heeft echter in de jaren vijftig slechte gewoonten geleerd. Hij is het gewoon om partijleider te zijn in tijden van homogene CVP-regeringen of met zijn partij in de oppositie te zetelen. In deze voor de Belgische politiek abnormale situatie is het gemakkelijk om een premier op het matje te roepen. Vanaf 1958 wordt het land opnieuw geregeerd door coalitieregeringen en Lefèvre heeft het moeilijk om van zijn vroegere verworvenheden afstand te doen. Maar de nieuwe formateur, Eyskens, met een veel sterkere persoonlijkheid dan zijn voorgangers, is niet van plan de partijvoorzitter in zijn kaart te laten kijken."*⁴⁸

Tenslotte mogen de eventuele persoonlijke ambities van Theo Lefèvre niet over het hoofd worden gezien. In 1961 verlaat hij namelijk het partijvoorzitterschap van de CVP om zelf Eerste Minister te worden in een coalitieregering met de socialisten. De vraag is in welke mate de ambitie om zelf premier te worden de verstandhouding tussen hem en Gaston Eyskens, tussen de partij en de regering, in de eindjaren van zijn partijvoorzitterschap bepaald hebben. Volgens sommigen koesterde Lefèvre reeds in 1954 die ambitie. Hij zou een mogelijke coalitieregering tussen de CVP en de BSP als partijvoorzitter gedwarsboomd hebben omdat hij zelf premier wou worden: *"La Libre Belgique pakt op 9 mei uit met een verklaring van Max Buset dat er geen CVP-BSP-regering gekomen is omdat een eminent katholiek politicus dit geboycot heeft. De krant, die nooit sympathie heeft gevoeld voor de in haar ogen linkse Lefèvre vindt het schandalig dat de macht van één man zo groot geworden is dat hij een regeringsvorming kan tegenhouden. Volgens Volksgazet is Lefèvre dwars gaan liggen omdat hij zich als partijvoorzitter gepasseerd voelde door de contacten tussen Spaak en Eyskens en omdat hij zelf premier wou worden."*⁴⁹

VI. Besluit

Het partijbureau is een partijpolitiek orgaan bij uitstek. De actuele politieke situatie vormt het hoofdbestanddeel van haar besprekingen. Indien de politieke partij in kwestie zich in de regering bevindt is dit nog meer het geval. De BSP en de CVP bevinden zich op het moment van onze analyse, respectievelijk 1956-1957 en 1959-1960 in een identieke situatie en vertonen in het functioneren van hun partijbureau een aantal gelijkenissen. Zo werpen niet alle deelnemers aan de vergaderingen van het partijbureau hetzelfde gewicht in de schaal. In feite ge-

⁴⁷ Verslagen van het partijbureau van de BSP in het archief van het Instituut Emile Vandervelde.

⁴⁸ HOFACK K., Theo Lefèvre. Staatsman. Antwerpen-Baarn, Hadewijch, p. 68.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 58; Zie in dit verband ook: SMITS J., *Gaston Eyskens: de memoires*. Tielt, Lannoo, 1994, pp. 382-385 ("Lefèvre tegen een CVP-BSP-regering").

ven zowel binnen de CVP als de BSP een beperkte top van drie à vijf personen de toon aan met de partijvoorzitter als belangrijkste figuur.

Toch hebben we op sommige vlakken enkele opvallende verschillen kunnen opsporen in het karakter van hun beider partijbureau. De verstandhouding tussen partij en regering ziet er op basis van de notulen van het partijbureau opmerkelijk beter uit bij de BSP dan bij de CVP. De mogelijke verklaringen die hiervoor zijn aangereikt geven slechts een partieel beeld van de waarheid en zijn deels ingegeven door statutaire bepalingen.

Verder en meer diepaand onderzoek (notulen van andere partijorganen, briefwisseling van de partijvoorzitter en de Eerste Minister, vergelijking met andere perioden...) kan meer onthullen over de verhouding tussen partij en regering maar tevens over het functioneren van het partijbureau in al zijn facetten.

Het blijft opmerkelijk dat een zo machtig orgaan als het partijbureau tot nog toe zo weinig is bestudeerd en dat in een politiek stelsel dat terecht het predicaat van participatie opgekleefd krijgt.⁵⁰ Deze studie is een eerste stap om het werkelijk gewicht van en de besluitvorming in het partijbureau te doorgronden.

Summary: The Party Executive within the Christian's People's Party (CVP) and the Belgian Socialist Party (BSP) in the fifties

The party executive is the most important organ within a political party especially in Belgium which is characterised as one of the strongest participacies in Western Europe.

Focusing on the functioning of the party executive within the CVP (1959-1960) and the BSP (1956-1957) at a moment both parties govern with the Liberal Party as coalition partner, the attendances and interventions within the party executive show a group of approximately five persons playing a predominant role in the decision making process. In both cases the party president is the most important and powerful person. The almost complete absence of government members within the party executive of the CVP forms a remarkable difference to the BSP. The relationship between party and government is quite different in both parties. In the BSP the cooperation and support between party and government is much better than within the CVP.

50 DEWACHTER W., o.c.